

רשימה זו כוללת סדרה של החלפות מכתבים ביני לבין הנהלות קרנות המחקר הציבוריות הקרויות בפי רשויות המחקר כקרנות "תחרותיות" ובכללם GIF (German-Israeli Science Foundation), BSF (US-Israel Bi-National Science Foundation), ISF (Israel Science Foundation).

החלפת המכתבים הללו החלה לאחר שמתוך ניסיוני וניסיונם של קולגות ששוחחו איתי בנושא הגשת הצעות המחקר לקרנות אלה הסקתי כי כנראה בקרנות אלה לא קיימים נהלים תקינים לבחירת חברי הוועדות המקצועיות וראשי התחומים, כך שאוכלוסיה קטנה של חוקרים "שולטים" על התקציבים ועל חלוקתם. חשש זה קיבל תוקף נוסף לאחר ששוחחתי בשיחה "לא מחייבת" עם שלושה חברי סגל בכירים שהיו בזמנים שונים רפרנטים של קרנות אלה.

הקורא יוכל לקרוא את הטענות שהעליתי בעניין הפרוטקציוניזם במימון המחקרים שיכולה להתקיים עקב חוסר כללים אתיים בקביעת חברי הוועדות המקצועיות הקובעות את גורל הצעת המחקר לחסד או לשבט. תשובות הנהלות הקרנות לדעתי מראות על אי-הבנה ואי-הפנמה בסיסית של הרעיון שנחוצים כללים אתיים בכל גוף ציבורי העוסק במימון מכספי ציבור.

קרן ISF

הפקולטה להנדסת חומרים
FACULTY OF
MATERIALS ENGINEERING

27 אוקטובר 2002

1

לכבוד
ד"ר עפרה ספירא
הנהלת הקרן הלאומית למדע
ת.ד. 4040 ירושלים 91040

שלום!

הנדון: בקשה לקבלת העתק מתקנון הקרן הלאומית למדע

כחוקר בטכניון המגיש כמעט מדי שנה הצעת מחקר לקרן, הנני מבקש לקבל העתק של תקנון הקרן הלאומית למדע. למותר לציין כי לפי אתר האינטרנט של הקרן, התקנון נמצא בתהליכי אישור במשרדי רשם העמותות (כנראה מתאריך 27 אוגוסט 2001) ואין לי גישה לעיין בו. במקרה והקרן פועלת כעת לפי התקנון הישן, הנני מבקש לקבל העתק מתקנון הישן. מטרתי היא לדעת:

א. האם קיימים קריטריונים לבחירת חברי הוועדות המקצועיות וראשי התחומים ואם כן מהם.
ב. האם קיימת וועדת ביקורת פנימית/חיצונית המבקרת במקרה הצורך את החלטות הוועדות השונות. אם כן, הנני מבקש את שמות חברי הוועדה ואת מענם לשם התכתבות.

אני מודה על תשובתך.

בברכה.

פרופ/ח' רחמן חיים

הנדסן ע/א/ר

הפקולטה להנדסת חומרים
FACULTY OF
MATERIALS ENGINEERING

20 נובמבר 2002

2

לכבוד
ד"ר עפרה ספירא
ראש מינהל הקרן הלאומית למדע
ככר אלברט איינשטיין
רחוב זבוטינסקי 43
ירושלים

שלום!

הנדון: בקשה לקבלת העתק מתקנון הקרן הלאומית למדע

שלחתי מכתב זה אליך מתאריך 24 אוקטובר 2002 ללא מענה עד כה. הנני שולח לך שוב את בקשתי (בדואר רשום) עם העתקים לידיעת דיקן הפקולטה בו אני חבר, והמשנה לנשיא למחקר בטכניון.

כחוקר בטכניון המגיש כמעט מדי שנה הצעת מחקר לקרן, הנני מבקש לקבל העתק של תקנון הקרן הלאומית למדע. למותר לציין כי לפי אתר האינטרנט של הקרן, התקנון נמצא בתהליכי אישור במשרדי רשם העמותות (כנראה מתאריך 27 אוגוסט 2001) ואין לי גישה לעיין בו. במקרה והקרן פועלת כעת לפי התקנון הישן, הנני מבקש לקבל העתק מתקנון הישן. מטרתי היא לדעת:

- א. האם קיימים קריטריונים לבחירת חברי הוועדות המקצועיות וראשי התחומים ואם כן מהם.
- ב. האם קיימת וועדת ביקורת פנימית/חיצונית המבקרת במקרה הצורך את החלטות הוועדות השונות. אם כן, הנני מבקש את שמות חברי הוועדה ואת מענם לשם התכתבות.

אני מודה על תשובתך.

בברכה.

פרופ' ח' רחמן חיים

העתק:

פרופ' א. זיגמן, דיקן הפקולטה להנדסת חומרים, הטכניון
פרופ' מ. איונברג. המשנה לנשיא למחקר. הטכניון

הקרן הלאומי למדע (ISF) ע.ר.
מיסודה של האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים
The Israel Science Foundation (ISF)
Founded by The Israel Academy of Sciences and Humanities

ט"ז בכסלו, תשס"ג
21 בנובמבר, 2002

3

לכבוד
פרופ' רחמן חיים
הפקולטה להנדסת חומרים
טכניון

שלום רב,

קיבלנו את מכתבך מה-27.10.02.

תקנון הקרן נמצא כעת בתהליך עידכון, לרגל שינויים בנוהלי הקרן בשנים האחרונות.
לבקשתך, רצ"ב דפים מהתקנון הישן הנוגעים לשאלותיך (בציון חלק מהשינויים הנזכרים לעיל).

באשר לנקודות הספציפיות שהעלית במכתבך:

1. ראשי התחומים ממונים ע"י מועצת הקרן והינם חברים בהנהלה האקדמית של הקרן.
חברי הועדות המקצועיות ממונים ע"י ההנהלה האקדמית.

התקנון אינו מפרט את הקריטריונים לבחירת חברי הועדות המקצועיות. אלה נבחרים על פי מצויינותם המדעית המוכחת ומידת קרבתם לנושאי הצעות המחקר המוגשות. כמו כן, מקפידה הקרן על ייצוג מוסדות אקדמיים שונים בכל ועדה ועל שינויים בהרכב חברי הועדה מדי שנה.

2. המלצות הועדות המקצועיות נבדקות על ידי יושבי ראש התחומים, כל אחד בתחום, וההמלצות הסופיות מאושרות ע"י הנהלת הקרן ומועצת הקרן.

להלן רשימת חברי הנהלת הקרן אליהם ניתן לפנות, על-פי כתובת הקרן המצויינת מטה:

פרופ' יוסי קלפטר - אוניברסיטת תל-אביב, יו"ר ההנהלה

פרופ' משה דויטש - אוניברסיטת בר-אילן, יו"ר התחום במדעים המדויקים והטכנולוגיה

פרופ' בני גיגר - מכון ויצמן למדע, יו"ר התחום במדעי החיים והרפואה

פרופ' יצחק גל-נור - האוניברסיטה העברית, יו"ר תחום מדעי הרוח והחברה

פרופ' ארזה רון - הטכניון, (סיימה את כהונתה ובמקומה ימונה חבר/ה הנהלה חדש/ה).

פרופ' שלמה גרוסמן - נציג ות"ת

ד"ר מאיר צדוק - מנכ"ל האקדמיה הלאומית למדעים

בברכה,

ד"ר עפרה ספירא
ראש מינהל הקרן

- (3) חבר ות"ת שייבחר לפי הצעת יו"ר ות"ת;
- (4) חוקר בכיר שהנו פרופסור מן המניין במוסד להשכלה גבוהה בישראל;
- (5) מנהל האקדמיה או מי שנבחר לפי הצעת נשיא האקדמיה.
- ד. תקופת כהונתו של חבר הנהלה תהיה שלוש שנים מיום היבחרו.
- ה. אם מסיבה כלשהי אין אפשרות מעשית למנות חבר הנהלה כלשהו לפי הקיום המפורטים בסעיף קטן א', תדון המועצה בענין ותבחר חבר הנהלה תחתיו לפי ראות עיניה; תקופת כהונתו תהיה כתקופת כהונתם של חברי הנהלה האחרים.
- ו. האסיפה הכללית רשאית לפטר חבר הנהלה מכהונתו בכל עת.

8. תפקידי הנהלה

תפקידי הנהלה הם:

- (1) לנהל העמותה על פי מדיניות המועצה ובהתאם להחלטותיה;
- (2) להגיש למועצה הצעות והמלצות בענין מדיניותה;
- (3) לקרוא כל שנת תקציב להגיש למועצה הצעת תקציב שנתי לעמותה ובמידת הצורך במשך השנה - הצעות בדבר שינויים והצעות בדבר תקציב נוסף או חלקי;
- (4) להגיש למועצה בכל שנה הצעה לחלוקת מענקי המחקר;
- (5) לקבוע נהלים לתשלום מענקי המחקר;
- (6) להקים ועדות מקצועיות ולמנות את חבריהן ויושבי הראש שלהן;
- (7) לעקוב אחרי פעולת הוועדות המקצועיות ולבדוק המלצותיהן;
- (8) לדווח באופן שוטף ליו"ר הקבוע של מועצת העמותה על פעולות הנהלה;
- (9) לטפל בכל נושא אחר שהוטל עליה בתקנון זה או לפי החלטת המועצה.

9. מנהל העמותה

תפקיד מנהל העמותה הוא לרכז את ביצוע מדיניות מועצת הקרן במסגרת תפקידי הנהלה המפורטים בסעיף 8 לתקנון זה.

10. מינהל העמותה

לעמותה יהיה מינהל (להלן - "מינהל העמותה") שינהל את עניניה המנהליים של העמותה, בכפוף ליושב ראש הנהלה. מבנה המינהל, ודרך עבודתו והעומד בראשו ייקבעו על ידי המועצה.

רד ופנים
ת"ת
1995-5-25

3C

15. ועדות מקצועיות

- א. ההנהלה תמנה את חברי הוועדות המקצועיות ואת יושבי הראש שלהן.
- ב. תקופת הכהונה של חבר ושל יושב ראש ועדה מקצועית תהיה עד שלוש שנים, זולת אם הוחלף לפני כן ע"י ההנהלה.
- ג. מדי שנה תחליף ההנהלה חלק מחברי כל ועדה מקצועית.

16. תפקידי הוועדות המקצועיות

תפקידי הוועדות המקצועיות הם:

- (1) למנות בודקים חיצוניים להצעות מחקר; לענין תקנון זה, "בודק חיצוני" - אם מישראל ואם מחוצה לה;
- (2) להעריך כל הצעת מחקר בהתאם לתבחינים המפורטים בתקנון זה ולאור המלצות הבודקים החיצוניים שמונו לבדיקתה;
- (3) לבדוק את התקציב המבוקש לכל הצעת מחקר;
- (4) להמליץ בפני ~~ההנהלה~~ ^{הנהלת הקרן} ~~הוועדה התכנונית~~ ~~בדבר~~ אם לתמוך במחקר המוצע ע"י מתן מענק;
- (5) ~~לבדוק כל דין וחשבון לדבות דין וחשבון כספי ביחס להתקדמות בביצוע מחקר וכל בקשה למענק לשנה שניה ושלישית למחקר, ולהגיש המלצות לראש התחום הנוגע בדבר;~~
- (6) למלא כל תפקיד אחר המוטל עליה לפי תקנון זה.

17. הגשת הצעות

הצעות מחקר תוגשנה ע"י חוקרים בעלי תואר שלישי ו-M.D. העונים לאחד מהקריטריונים הבאים:

- (1) עובדי אוניברסיטה בישראל, באמצעות הרשות למחקר ופיתוח של מוסדם;
- (2) אינם עובדים באוניברסיטה, באמצעות המוסד שבו הם מועסקים ושהמוסד אושר לענין זה על ידי מועצת העמותה.

Handwritten signature

הפקולטה להנדסת חומרים
FACULTY OF
MATERIALS ENGINEERING

3 דצמבר 2002

4

לכבוד
ד"ר עפרה ספירא
ראש מינהל הקרן הלאומית למדע
ככר אלברט איינשטיין
רחוב זבוטינסקי 43
ירושלים

שלום רב,

הנדון: קריטריונים לבחירת הוועדות המקצועיות

אני מודה לך על משלוח חלק מתקנון הקרן הנוגע לתפקידי הנהלה והוועדות המקצועיות. מאידך, לא מצאתי שום קריטריונים כתובים אשר על פיהם נקבעים כיום חברי הוועדות המקצועיות. במכתבך ציינת כי חברי הוועדה המקצועית נבחרים על פי "מצויינותם המדעית המוכחת". בקריטריון זה יכולים להיכלל כל חברי הסגל בעלי קביעות באוניברסיטאות בארץ.

מתוך הגדרת "תפקידי הוועדות המקצועיות" עולה כי לחברי הוועדות המקצועיות תפקיד חשוב ביותר (אם לא מכריע) בקביעת הצעות המחקר הזוכות למימון, וזאת על ידי מינוי הבודקים החיצוניים, הערכת חוות הדעת שלהם, והערכת הצעות המחקר גם באופן אישי.

לאור מצב זה נראה לי כי אי קיום קריטריונים ונהלים ברורים וכתובים לבחירת הוועדות המקצועיות אינו עולה בקנה אחד עם מינהל תקין שראוי לקרן ציבורית כגון הקרן הלאומית למדע. אי קיום קריטריונים כאלה מביא בדרך כלל למינויים על סמך היכרויות אישיות ולנוהג הפסול של "חבר מביא חבר" וכל המשתמע מכך.

הנני מבקש ממך ליידע את חברי הנהלת הקרן על טענותיי בנדון וכיצד הם עומדים לתקן את המצב הקיים, הטעון תיקון.

אני מודה על תשובת הנהלת הקרן.

בברכה,

פרופ' ח' רחמן חיים

Handwritten signature of Prof. H. Reimann

העתק:

פרופ' א. זיגמן, דיקן הפקולטה להנדסת חומרים, הטכניון
פרופ' מ. איזנברג, המשנה לנשיא למחקר, הטכניון

הגמר (ע"ה)

הפקולטה להנדסת חומרים
FACULTY OF
MATERIALS ENGINEERING

29 דצמבר 2002

5

לכבוד
פרופ' יוסי קלפטר, יו"ר הנהלה
הקרן הלאומית למדע
ככר אלברט איינשטיין
רחוב זבוטינסקי 43
ירושלים

שלום רב,

הנדון: קריטריונים לבחירת חברי הוועדות המקצועיות בקרן

אני מודה לך על השיחה הטלפונית בתשובה למכתבי לראש מינהל הקרן בעניין שבנדון. הנני מאמין שחברי הנהלת הקרן עושים כל מאמץ, כפי שציינת, כדי למנוע מצבים של "חבר מביא חבר" וכדומה. ציינת גם כי נראה לך כמעט בלתי אפשרי להגדיר בכתב קריטריונים נדרשים לבחירת חברי הוועדות המקצועיות. יחד עם זאת, משיחתנו אני מסיק שהינך מודע לבעייתיות שקיימת במצב הנוכחי.

ברי וידוע כי בכל מערכת ניתן לשנות למצב טוב וצודק יותר אם הרצון לכך קיים. המודעות ההולכת וגוברת לבעיות במימון המחקר המדעי מביאים לדמוקרטיזציה בכל הקשור לבחירת הצוות המקצועי המטפל בהצעות המחקר. דוגמה לכך ניתן לראות בתכניות המחקר של מדינות מתוקנות כגון הקהילה האירופאית ובחלק ממקורות המימון בארה"ב בהן כל חוקר הרשאי להגיש הצעת מחקר לקרן רשאי גם להגיש מועמדות לשמש כפרנט וכחבר ועדה מקצועית להצעות המחקר באותו הקרן.

לדעתי על הקרן הלאומית למדע לאמץ בדומה נהלים מתוקנים יותר. מה פסול בכך שכל חוקר שרשאי להגיש הצעת מחקר, לחילופין יהיה גם רשאי להגיש מועמדות ולשמש יועץ מדעי לתקופה קצרה (תקופה חד-פעמית של 3 או 4 שנים)? דבר זה יביא בהכרח לרענון מחשבתי של וועדות היועצים, שיתאים גם לקצב ההולך והגובר של השינויים המדעיים.

אני מודה על תגובתך להצעתי זו.

בברכה,

פרופ' ח' רחמן חיים

העתק:

פרופ' א. זיגמן, דיקן הפקולטה להנדסת חומרים, הטכניון
פרופ' מ. איזנברג, המשנה לנשיא למחקר, הטכניון

Dear Mrs. Sima Daniel,

ISF-6

Thank you for your call. I apologize for the late reply.

During the last years through several letters and communications I urged the ISF as well as BSF and GIF managements to set up written ethical rules for determination of the people who are in charge of the different disciplines as well as the requirements upon which the scientific committee members were chosen. This was due to the situation where these committees were based on the unwritten concept of 'friend brings a friend' which to my opinion leads to formation of 'groups of interest' in these committees and consequently does not make a justice with the submitted research proposals.

As long as such ethical rules are not adopted by the ISF management, I can not collaborate with ISF.

Thank you for your attention,

R. Chaim

From: Sima Daniel [mailto:simad@isf.org.il]
Sent: Thursday, March 08, 2007 12:29 PM
To: rchaim@technion.ac.il
Subject: ISF proposal 963/07-12.6

Dear Prof. Chaim,
Re: ISF grant proposal no. 963/07-12.6
We have sent you (by email) a request to review a proposal.
We haven't heard from you yet, but we do hope you would be willing to review this proposal.
Your review is very important to us, and we would greatly appreciate your detailed opinion.
Please let us know if you'd like us to resend the proposal (and in what manner: via e-mail or in hard copy). If you already mailed the review, please send a copy by electronic means, because we must soon make funding decisions.
Thank you very much in advance.
Best regards,
Sima Daniel
Administrative Assistant, Exact Sciences and Technology
Israel Science Foundation
P.O.B. 4040
Jerusalem 91040, ISRAEL
<http://www.isf.org.il>
Tel: 972-2-567-6259
Fax: 972-2-654-4308

הקרן הלאומית למדע (ISF) ע.ר.
The Israel Science Foundation (ISF)

כ"ה באדר, תשס"ז
15 במרס, 2007

ISF-7

לכבוד
פרופ' חיים רחמן
הנדסת חומרים
הטכניון

פרופ. חיים שלום רב,

גבי סימה דניאל העבירה אלי את תגובתך לפנייתנו לסייע בתהליך הסיקור, מיום 11 במרץ 2007. אני מודה לך על הערתך בנוגע לנוהלי הקרן הקשורים בבחירת חברי הועדות המקצועיות. תהליך השיפוט חשוב לנו ביותר, ואנו עושים כל שביכולתנו בכדי להבטיח שיהיה מקצועי וענייני.

אני שמחה לשתף אותך בנהלים של הקרן, הקשורים להקמת הועדות המקצועיות: בתחילת התהליך, מעביר מינהל הקרן ליו"ר הועדה המקצועית רשימה של הצעות המחקר שיידונו בוועדה.

הוועדות המקצועיות מורכבות ממומחים בתחומים השונים. יו"ר הועדה מציע, על-פי נושאי המחקר שהוגשו באותה שנה, את הרכב הועדה ומחליט על חלוקת הצעות בין החברים.

אנו מנסים שיהיה ייצוג של המוסדות השונים, במידת האפשר. על מנת למנוע ניגוד אינטרסים אפשרי, אין לבחור כחבר ועדה חוקר שהגיש בקשה למענק מחקר באותה שנה (גם אם בוועדה מקצועית שונה).

חבר הוועדה לא יכול להיות אחראי על בקשה:

- שהוגשה ממחלקתו או של חבר אישי.

- אשר יש לו שיתוף פעולה עם מגיש הבקשה.

- אשר יש לו קרבה משפחתית למי ממגישי הבקשה או עובדיהם.

- אשר היה מנחה / דוקטורנט לשעבר של מגיש הבקשה בשנים האחרונות.

אנו מאפשרים לחוקרים המגישים לכתוב לנו אם יש סוקרים בארץ או בחו"ל, אותם הם מבקשים שלא לכלול בתהליך השיפוט, ומכבדים את בקשתם.

הוועדות מורכבות רק לאחר בדיקת הערות החוקרים מסוג זה, בכדי להימנע מלשתף חוקרים בעלי ניגוד עניינים.

נהלים אלו נועדו למנוע את המצב אותו אתה מתאר במכתבך.

אנו מודים לך על פנייתך שבעקבותיה אנו שוקלים לפרסם מידע זה באתר, ומקווים לשיתוף פעולה.

בברכה,

ד"ר תמר יפה-מיטוון
מנהלת הקרן

הפקולטה להנדסת חומרים
DEPARTMENT OF
MATERIALS ENGINEERING

חיפה, אפריל 2007

ISF-8

לכבוד

ד"ר תמר יפה-מיטוץ
מנהלת הקרן הלאומית למדע
ירושלים

שלום,

תודה על מכתבך מתאריך 15 במרץ 2007 אודות נוהלי הקרן הקשורים בבחירת הוועדות המקצועיות.

במכתבך את מתארת בפירוט את תהליך הערכת הצעות המחקר. מאידך עיקר טענתי היא כי לא קיימים כללים אתיים כתובים שעל פיהם נבחרים המומחים בתחומים השונים בוועדות המקצועיות. לצערי מכתבך לא עונה לשאלה בסיסית זו.

מאחר ולחוות הדעת של מומחים אלה השפעה חשובה ולפעמים מכרעת על גורל הצעות המחקר, קביעת קריטריונים אתיים ודמוקרטיים על פיהם יבחרו חברי הוועדות המקצועיות היא חובה מוסרית שהקרן הלאומית חייבת לאמץ ולפעול לפיהם.

בברכת חג שמח,

רחמן חיים
פרופסור חבר